

VOJENSKÉ HUMORESKY

od LUDĚKA ARCHLEBA.

Dějiny Rakouska.

Konečně uplynul toužebně očekávaný čtvrtý rok dresury a dnes přestoupí opět as 50 kadetů naposledy práh té omšené, v úzkých uličkách velkého města zastrčené budovy bývalého kláštera, na jejíž průčelní oprýskané zdi, nad černožlutě natřenými vraty se stkvěl říšský znak s nápisem "k. k. Infanterie-Kadeten-Schule". Uprchl poslední měsíc, týden, pak i poslední noc a nastává poslední hodina pobytu v ústavu, kdež za přísné kázně všech vojenských činitelů, jako jsou profousové, raporty, temnice, pro změnu někdy karcery a želízka s tvrdými prkny, kasárnk atd., vštěpován jim byl smysl pro disciplínu a reglement. Již nestojí nic jich skvělé kariéry v cestě; na límci se leskne na prst široká zlatá ztuha se stříbrnou hvězdou — pan kadet-důstojnický zástupce — neb bez stříbrné sice, však za to s několika hedvábnými hvězdami — páni kadeti; po boku finčí z brusu nová šavle se zlatožlutým, když ne ještě zlatým porté d'épée a na límci, ramenou a rukávech pestří se egalisační barva nového pluku, k němuž byli bývalí (ode dneška již bývalí) frekventanti kadetky říšského vojenským zákonníkem právě jmenováni a přiděleni. Tváře jim hoří vnitřní radostí, pýchou a ctižádostí, spěšně loučí se jeden s druhým, tisknou si ruce, líbají se a pokřikují na sebe na malém dvorku poblíže východu ze školy, neboť nevědí, kdy a za jakých okolností se opět sejdou. Čtyři roky strávili zde pospolu, společně snášely marotty učitelů o nepříjemnosti domácího řádu a nyní rozletí se po celé říši.

Mezi nimi se procházejí a s nimi se rovněž loučí dva pěkně urostlí mladíci v oděvu školním, s distinkcí četařů se zlatým frekventantským páskem na rukávech a s tvářemi jaksi pobledlými.

Jsou to jediní dva v posledním roce propadlí posluchači, kterým jest čtvrtý ročník opakovati a kteří ještě celý dlouhý rok za zdi ústavu strávití musí, kdežto jich šťastnější soudruzi jako orlíci plní ohně, nadšení a nadějí na skvělou kariéru rozpínají již perutě k letu za svým cílem, ku svým praporům.

Venku na ně již čeká řada fiakrů, neb první krok kadeta do velkého světa musí být přece 'feš'.

Stará rozvrzaná vrata, jakoby byla mrzuta, že musela opět propustiti svoji oběť, zaskřípala za nimi, stráž se klidně rozložila zase po lavicích v chladné chodbě, — a v pustém nyní ústavu nastaly prázdniny.

Důstojníci-učitelé také odejeli a frekventanti prvních tří ročníků odebrali se ke svým příbuzným již včera.

Jen profous, několik vojenských sluhů a as dvacet propadlých mladíků z prvních ročních ročníků a oni dva ze čtvrtého, kterým oběma starý pedantský setník Gerger, přednášející dějepis, pozdrasil nohy, zůstali v ústavu, aby měli čas dohoniti přes prázdniny zameškané předměty, z nichž neobstáli. Všichni vtěsnali se do jedné ložnice a oba nejstarší, mající dohled umístili svá ložka ve vedlejším malém útulném pokojíku. Neštěstí a nouze sblížují a tak i mezi těmito 'vězni na svobodě', kterým sice v prvních dnech vyloučily káravé dopisy pečlivých rodičů několik sruziček, nastalo brzo přátelské sdružení. Podnikáři celodenní výlety do okolí a jen časné ráno korrepetováno za dozoru poručíka.

Borský a Vodvátka, tak se nazývali naši dva propadlíci ze čtvrtého ročníku, vycházeli z kasáren velmi zřídká a to jen pod večer, aby se poněkud prošli ulicemi. Poručík jich nenutil k učení, neb věděl bezpochyby, proč 'káplí'. U Gergra museli každoročně dva neb tři propadnout. Letos stali se obětí jeho naší dva četaři. Kdyby byl někdo se zabýval statistikou propadlých za posledních deset let na tomto ústavu, byl by užasí, neb by byl napočítal 40 žáků a z nich — 35 Čechů.

II.

Setník Gerger byl nejstarším učitelem na ústavě a přednášel dějiny Rakouska rok co rok stejně, totiž předčítal je; neb jsa již starý, neměl ani za mák paměti. Usedl vždy za stůl, rozevřel své přednášky, které tvořily základ jeho slávy a četl celou hodinu. Během roku nezkoušel nikdy, ale ku konci přinesli dva vojáci ve velkém koši jeho přednáškové sešity, načež on je rozložil a počalo zkoušení. Ale ani tu nenamáhal svoji paměť, jejíž zbytky důsledně ničil jistým oblíbeným druhem líkeru. Maně rozevřel některý sešit, přečetl nadpis a — frekventant právě vyvolaný musil vyprávět dále. Běda mu, nešlo-li to, jako když bičem mrská. Posluchači činili sice pilné poznámky po celý rok, ale nemohli přece opsati plný koš samých poznámek jen z dějepisů Rakouska.

Poznámky setníka Gergra byly skutečně obdivuhodny — ale tu a tam se škodolibě šeptalo, že to byl vlastně majetek jistého majora od generálního štábu, který sbíral kdysi materiál k velkému historickému dílu a aniž by je otiskl, zemřel. Gerger poznámky tyto prý 'zdědil' a odtud pocházela jeho sláva jako historika nad jiné znamenitého.

Bez poznámek těch byl Gerger pouhým smrtelným setníkem — s košem poznámek těch však — profesorem dějin Rakouska a nesmrtelným historikem. Že právě Čechi u něho 'kapali', bylo zcela přirozeno, neb jsa sám odrodilcem, četl na čete každého Čecha němou výčitku a proto právě nejvíce měl z vršku na mladíky české národnosti.

Gerger mohl již dávno jíti do pense, ale jeho příslovím bylo, "když mne měli za živa, ať mne mají i mrtvého", že země v aktivní službě a jako slavný historik.

Prázdniny v kadetce trvaly pouze měsíc a doba volného vězení uplynula dosti rychle. Scházel již jen týden a měl počítati opět denní pravidelný pořádek: Cvičení, škola a škola, cvičení.

Naši dva mučenici dějepisů, oba synkové chudých úřednických rodin, jichž otcové po zletlé službě na vojně a s perně vydobytým certifikátem se stali kancelisty se šesti sty, sedávali nyní spolu, mluvili o budoucnosti a pili u profousova na křidu, neboť s nedostatečnou známkou z historie dostavil se také v případech podobných známý nedostatek financí, ježto doma jim zastavili pro dobu prázdnin skrovnou aparáži.

Jednoho odpoledne procházel se Borský po chodbách školního traktu, přemýšleje, jak se dostati k penězům. Jsa horkokrevnější než Vodvátka, těžce nesl tuto mizerii. Co mu je platný zlatý prýmek na rukáve, když ho nikdo nevidí. Ano, ven, ven jej to táhlo, mezi lidi do Stromovky, kus cesty, vůbec kamkoliv, jen pryč z této samoty. Zachtělo se mu života, světla, lidí, snad i lásky a obdivu. Kdož může prozkoumati mladé srdce a ledví Marsova syna, vlastně ještě synáčka! Zamyšlen hleděl do země, pak zase ke stropu, ale ani peníze ani myšlenka nepřicházela a v zamyšlení mále-

by byl zakopl přes nějaký koš na prádlo, který mu stál najednou v cestě na nejzaší, pološeré chodbě. Vzteklo do něho kopl a chtěl jíti dále, vrátil se však a ve svém spravedlivém rozhořčení kopl do něho ještě jednou, až víko poskočilo a z koše vylétl kus popsaného papíru.

Borský zůstal nerozhodně stát nad košem, pak pojednou odhodil dokoufenou papirosku, která jej počala páliť do rtů a vyvalil oči, jako by měl nějaké vidění...

Pak spěchal do společného pokojíka, kde ležel Vodvátka oblečen na kavaletu a četl z dlouhé chvíle nějaké 'Pikante Geschichten', jedinou tu knihu, kterou našel v bývalém klášteře zbožných pann. Tak se časy mění!

"Vodvátko, poslouchej, kdy přijde naše pradlena?" otázal se Borský, kvapně vstoupiv.

"Dnes odpoledne přijde si pro prádlo. A já jsem této osobě dlužen za třikrát. Jaktě živ jsem nebyl takto na suchu! A to vše na nás spáchal ten starý bouchof!" zlobil se Vodvátka odhodiv pod postel výkvět 'pruské vojenské literatury', která pomáhá otravovati city a duši našich nejširších kruhů vojenských měrou úžasou.

"Nedurdi se, brachu, zaplatíš jí vše a já také!"

"Něvěděl bych zač a jak?"

"Dobře! A co více, kamaráde, ještě dnes budeš se mnou, nikoliv sice v ráji, ale u Sochúrka na koncertě a na dobré večeri, jako že se jmenuji Borský a chci nosit zlaté porte d'épée." dušoval se Borský.

"Oho! Našel jsi snad poklad? A co s tím vším máš činit pradlena?"

"Hned ti povím. Jen co si to v hlavě poněkud urovnám," a Borský postavil se před kolegu, napřáhl svoji pravici dlaní vzhůru a pravil slavnostně:

"Ale nejprve mi dej slovo bratrské, že neprozradíš, co zamýšlím a co také vykonám. Pomstím tebe i sebe! Gerger to po čertech pocítí! Ruku na to!"

"Zde jest! Jednej, máš-li naději, že se tomu krahující pomstíme, ale já stále nechápu..." a Vodvátka celý udiven podával také jaksi slavnostně naladěný svoji pravici, která měla kdysi třímati meč se zlatým stfapcem.

"Tedy komplot!"

"Ano, komplot! Jmenuj si to, jak chceš."

"A následky?"

"Nebudou žádné. Pro nás aspoň žádné. Ale ten starý šmordrcha nechť pukne jako žalud."

"Tedy platí!"

III.

Borský ulehl na svůj kavalet, zapálil si novou cigaretu a založiv ruce za hlavou kombinoval dílo pomsty, co Vodvátka klidně usínal. Jednání své ospravedlnil hned z prvu heslem: "Kdo s koho, ten s toho", které Gerger při přednáškách několikráte citoval.

Vzpomínal na všechna přikofí, která po 4 léta od Gergra snášeti musil. Kromě propadnutí zvláště v něm rozněcoval hněv tento případ: Měl přijíti sborový velitel na inspekci a velitel kadetů školy, dobromyslný generálmajor Braun, nařídil, aby si mladíci co možná elegantně zařídili své ložnice, každý měl dovoleno nad svojí postelí a na svém stolku umístiti si nějaké drobnosti, stěny ozdobiti obrazy a rozložití vůbec koberce, vásy atd., aby pošmourné nízké světnice nabyly poněkud veselějšího rázu. Každý snesl z domova, co mohl nejhezčího a naši dva četaři vypůjčili si od kolegy ze studií královské korunovační insignie svatováclavské v barvotisku a ve vkusně vyřezávaném rámu, na němž se skvěl nahoře český znak. Byla to odvážná my-

šlenka, ale důstojná našich mladíků, kteří v ideálech svých, sloužíce císaři a králi, chtěli zůstat i také věrni své vlasti. Vše bylo připraveno k návštěvě; sborový velitel přišel, prohlédl školní budovu, pak trakt, kde frekventanti bydleli, pochválil vzorný pořádek, vkusnou úpravu bytů a uspokojen odešel. Ale starý Gerger zahlédl 'korunovační insignie' a jakmile generál budovu opustil, vletěl do čísla dvacátého jako drak, osopil se na oba četaře a nařídil okamžitě odstranění obrazu. Stalo se tak, ale účel byl dosažen, neb i generál si obrazu povšimnul, pohlédl s úsměvem tázavě na oba mladíky pod ním a mlčky šel dále. Za týden na to počal zkoušeti Gerger dějiny Rakouska. Hned první den přišli na řadu Borský a Vodvátka.

Dlouho přebral Gerger své sešitky, pak položil prst na jednu stránku a dal Borskému otázku — ze starých politických dějin českých. Borský byl na vše připraven, jen ne na speciální dějiny Čech, neb z těch Gerger, co na ústavu přednášel, nikdy nikoho nezkoušel. Borský kotal, ale nešlo to; aspoň ne tak, jak si Gerger přál.

"Nu, povězte mi to vy — Wodwarschka!" zavolal ironicky — a ten přes zlatou dobu české vlasti klopýtl také.

"Kdo by byl řekl, že páni vlastenci neznají dějiny své 'svatováclavské koruny'?" zařičel škodolibě Gerger — a maloval oběma do klasifikační knihy se zadostiučiněním a za smíchu Němců dvě velké dvojky.

Mladíci před celou třídou zahabnení usedli a jak jim bylo v jich nadšení, ale mělké vlastenecké duši, lze si představit.

Z myšlének vytrhlo Borského nesmělé zaklepání na dveře. Do světnice vešlo mladé statné děvče nesoucí na zádech noši, kterou nechalo u dveří státi a prosilo kloně zrak 'mladé pány' o prádlo. Borský seskočil rovnýma nohama z kavaletu a vyběhl děvče, aby se posadilo, že s ní mají něco důležitého vyjednat. Děvče se zapýřilo a drželo se stydlivě klíky.

"Poslouchala, malička, chtěla by si vydělati nějaký šesták? Co?" otázal se jí Borský, bera zdráhající se panenku za bradu a pohlížeje jí do modrých očí.

Baruška ještě více zrudla.

"No ví, já myslím, aby nám — někam došla?"

"To, prosím, mileráda. A kam je libo?"

"Poslouchala, to snad ví, že páni hokynáři prodávají syrečky, máslo, okurky a tak dále, že ano?"

Baruška kývla hlavou a s podivením pohlédla na četaře, který se usadil na roh stolu a klátě nohama pozoroval dívčici.

"No a to také ví, že se takové věci u hokynáře prodávají pěkně v papíru zaobalené?"

Baruška se usmála.

"Tak poslouchala, malička, nezná nějakého hokynáře, který by podobný pěkný, jen po jedné straně popsaný papír potřeboval?"

Děvče odušilo, že ano.

"Tak dobře. Já jí dám takový papír na ukázkou s sebou a kdyby jej hokynář koupiti hodlal, tak nám to přišla pěkně fci a my bychom mu asi dvě neb tři nuše mohli přenechat; máme tu takové všelijaké zbytečné staré papíry, sešity a knížky, rozumí? A optala se na cenu! Ano?"

"Ano!"

A Baruška odkvapila.

Borský stál u okna a mna si ruce deklamoval cosi, dodávaje si kuráže.

Za hodnou chvíli přišlo děvče s úsměvem na rtech.

Vyřizovalo, že hokynář papír koupí a zaplatí dle váhy a jakosti.

Za tohoto odpoledne vyšla Baruška 's prádlem' as čtyřikrát z kadetky a na konec přinesla v papíru ku zabalených pět zlatých. "To lík?" vykřikl Vodvátka a vyskočil do výše, div že nestrhl lampu svisící uprostřed světnice.

"Což pak myslíš, vždyť tohoby byly čtyři plné nuše a jaký papír! Na to Borský a vstřív děvčeti do ruky pět šestáků slíbil jí, že po prázdninách mamince zaplatí za prádlo i s tím dloužkem. Mají peníze nechtěli se s nimi ihned loučiti; vždyť je na dluhy času dost, myslili nadějný kadeti.

Večer pak seděli "u Sochúrka oba frekventanti a pokuřující a popíjející poslouchali koncert a dokukovali děvčátka.

Bože, tak nevinná zábava a o stála námahy!

Tu noc přišli poněkud později domů, ale v té nejlepší náladě.

IV.

Den před počtím školního roku nastal ve staré budově kadetky neobyčejný ruch. Nejprve přijeli ti maličtí s kuffky a taškami, nichž vykukovala husí a kachní stehýnka, buchty, koláče a všechny ty lahodné malichernosti, které matinky starostlivé 'o nastávající hrđiny' jim, kam jen možno, vepaly. Malá již nastávající chloub armády s tvářemi do černa a vlešy do běla opálenými zaujaly ložnicích svá stará místa, pak jeli ti starší s distinkcemi a večer se ukázalo konečně i několik důstojníků-učitelů v budově. Ráno obdrží každý opět své knihy zbraň a půjde to od repetice. Škola, cvičení a škola, karcery, kápník, basa, želízka, dvojky a maty pánů učitelů.

Starý Gerger přišel jako obvykle poslední, přišel až v čase, kdy již mělo opět počati vyučování. On měl času dosti, i setnině nebyl pro své stáří již přidělen a žil jenom ze slávy 'rakouských dějin'.

V té vřavě, která nastala ještě přijímacími zkouškami nového rostu ze škol civilních, bychom byli málem opomenuli uvěsti, že škola dostala nového velitele.

Generálmajor Braun šel o prázdninách do pense a na jeho místo nastoupil mladý plukovník, bývalý generál-štábník.

Hned první den vyučování prolezl všechny třídy a naposledy zastavil u starého setníka Gergera ve 4. ročníku.

Posluchači seděli na lavicích, lomozili a bavili se vypravování o feriálních příchodách, zdravý veselý smích rozléhal se třídou.

Náhle všichni utihli a povstali — do třídy vstoupil plukovník.

"Kde jest pan setník?" otázal se Borského, který přikvapil, aby dal povinný oznam představenému jako nejstarší šarže v třídě.

"Šel si pro své přednášky, jak nám pravil," ohlášoval Borský. Plukovník odešel.

Stoupaje po schodech ku své kanceláři spatřil starého Gergera lezoucího po tmavých schodech z půdy. A v jakém stavu. Kravata posunuta visela mu na zádech jako terezianský cop, čepice ovínutá flórem pavučin, blusa a kalhoty celé počerněné a ruce měly, že by se za ně žádný kominík nemusel stydět. Sedý vous jeho byl zbarven sazemi do černa a jen jeho nos uprostřed podržel svoji přirozenou pivoňkovou barvu. Tak lezl se schodů a za ním tučný profous a dva umazaní ordonanční vojáci, nesoucí velký proutěný koš na prádlo.

"Ah, pan setník! Což, u řábla, tropíte na půdě v čas přednášky, pane setníku?" otázal plukovník, žasna nad jeho toiletou.

"Uf, uf, mně raní mrtvice! tom feriálním nepořádku za Ammne — ch — moje přednášky 'Historii Rakouska' až na